

D E
T H I E N D E

Leerende door onghehoorte lichticheyt
allen rekeningen onder den Menschen
noodich vallende, afveerdighen door
heele ghetalen sonder ghebrokenen.

*Beschreven door SIMON STEVIN
van Brugghe.*

TOT LEYDEN,
By Christoffel Plantijn.

M. D. LXXXV.

DEN STERREKYCKERS,
 LANDTMETERS,
 Tapijtmeters, Wijnmeters, Lichaemmeters
 int ghemeene, Muntmeesters, ende
 allen Cooplieden, wenscht SIMON
 STEVIN Gheluck.

EMANDT *ansiene de
 cleenheyt deses boucx, ende
 die verghelijckende met de
 Grootheyt van ulieden mij-
 ne E. HEEREN ande vvelcke het toe-
 gheeyghent vvort, sal byghevallē wyt sodani-
 ghe onevenheydt ons voornemen ongeschiet
 achten; Maer soo by de Everedenheydt* Propor-
 tionem.
*insiet, vvelcke is ghelijck deses Pam-
 piers Weynicheyt, tot dier Menschelic-
 ker Cranckheyt, alsoo deses groote Nut-
 baerheden, tot dier hooghe Verstanden, sal
 hem bevinden de wyterste Palen met mal-* Termino.
*canderen verghellecken te hebben, vvelc-
 ke naer alle Everedenheyt's verkeeringe dat
 niet en lijden: De derde dan tot de vierde.
 Maer vvat sal dit voorghestelde doch sijn?
 eenen vvonderlickē diepsinnighen Vondt?*

4
Neen voorvvaer, maer eenen handel soo
gantsch slecht, datse nau Vondts name
vveerdich en is, vvant ghelijck een grof Men-
sche vvel byghevallē eenen grooten Schadt
vindt, sonder eenighe conste daer in ghelegen
te sijne, also ist hier oock toegheghaen: Daer-
om soo my yemandt om t' verclaren haerder
prouffijtelickheydt, vvilde achten voor eenen
Eyghenlover mijns verstandts, hy bethoont
sonder tvviffel, ofte in hem noch oirdeel
noch vvetenschap des onderscheydts te sijne,
van het slechte buyten het besonder, ofte dat
hy een benijder is der Ghemeene vvelvaert:
Maer tsy daermede hoet vvil, om diens on-
nutte laster, en moet deses nut niet ghelaten
sijn. Ghelijck dan een Schipper by ghevallē
ghevonden hebbende een onbekent Eylandt,
dē Coninck stoutelick verclaert alle de coste-
lickhedē van dien, als in hem te hebbē Scho-
ne Vruchtē, Goudtbergen, Lustige Landau-
ven, etc. sonder dat sulcx tot sijns selfs ver-
heffing strect; Also sullē vvy hier vrymoedich
spreken van deses Vonds Groote Nutbaer-
heydt

heydt, Groote seg ick, ja Grooter dan ick
dincke yemandt van ulieden veruacht, son-
der dat het keeren can tot mijn Eygenroem.

Anghefien dan dat de Stoffe deser voor- Materia.
ghestelder Thiende (diens naems Oirsake de
volgende eerste Bepalinghe verclaren sal) Definitio.
is Ghetal, vviens Daets nutbaerheydt yeder Effecti.
van ulieden door de ervaring genouch bekēt
is, so en valt daer af hier niet vele gheseyt te
uorde, vuant ist een Sterrekijcker, hy vuet Astrolo-
gus.
dat de Werelt door des Sterreconlts Re- Supputa-
tiones A-
stronomi-
cas.
keningē, als Maeckende Oirsaecke der con-
stighe verre Seylaigen (vuant de verheffing
des Evenaers ende Aspuits, leert sy den Aequa-
toris Poli.
Stierman duer t' middel vande Tafel des da-
gelschen afvuijckels der Sonnen; Men be-
schriift door haer der plaetsen vware langden
ende breedten, oock der selver veranderingē
op yder Streecke, &c.) een prieel der vvellu-
sticheydt gev worden is, overvloedich tot ve-
le plaetsen, van dies het Eertrijck daer noch-
tans uyt der Natueren niet voortbrenghen
en can. Maer vuant selden befoeten son-

Progres-
sione.

der besueren, so en is hen oock de moeyelickheyt sodanigher rekeningen niet verborghen, door de lastighe Menichvuldighingen ende Deelinghen, die der rijzen wyt de tsestich deelige voortganck der Boogskens, die genoët vvorden Gradus, Minuta, Secunda, Tertia, etc. Maer ist een Landtmeter, hem is bekēt de groote vveldaet, die de Werelt ontfangt wyt sijne Conste, door de vvелcke vele svvarichedē ende tvvisten geschouvvet vvordē, die om des Landts onbekende inhout onder de Menschen daghelijcx rijzen soudē. Beneven dit so en sijn hem oock niet verholen (voornamelick den genē die van sulcx veel te doen valt) de verdrietighe Menichvuldighingen die der spruyten, wyt de Roeden, Vceten, ende dickmael Dwymen onder malcanderen, vvелcke niet alleene moeyelick en sijn, maer (hoe vvел nochtans het meten ende dander voorgaende recht gedaen sijn) dickmael oirsaeck van duvalinghe, streckende tot groote schade van desen of dien, oock tot verderfnis vande goede Mare des Meters:

Ende

Ende also met de Muntmeesters, Cooplieden
 ende yegelick int sijne: maer so vele die vveer-
 diger, ende de vvegē om daer toe te commen
 moeyelicker sijn, soo veel te meerder is dese
 Grootte Ontdeete THIENDE, vvelcke
 alle die svvaricheden gantsch te nederleght.
 Maer hoe? Syleert (op dat ick met eē vvoort
 vele segghe) alle rekeninghen die onder de
 Menschen noodich vallen, afveerdigē sonder
 gebroken getalen: Inder vougen dat der Tel-
 constens vier eerste slechte beghinselen, die-
 men noemt Vergaderen, Aftrecken, Menich-
 vuldighen, ende Deelen, met heele getalen tot
 desen genouch doen: Dergelijcke lichticheyt
 oock veroirsaeckende, den genen die de leg-
 penningē gebruycken, so hier naer opentlick
 blijcken sal: Nu of hier duer ghevonnen sal
 vworden de costelicken oncoopelicken Tijt; Of
 hier duer behouden sal vwordē tgene ander-
 sins dickmael verloren soude gaen; Of hier
 duer gevveert sal vworden Moeyte, Duvalin-
 ghe, Tvviſt, Schade, ende ander Ongevallen
 dese gemeenelick volgende, dat stelle ick geer-

ne tot ulieden oirdeele. Angaende my yemandt segghen mochte, dat vele saecken int eerste ansien dickmael besonder gelaten, maer als mense int vverck vuil stellen, so en can men daer mede niet wytrechten, ende ghelijct met de Vonden der Roersouckers dickvuils toegæet, vvelcke int cleene goetd sijn, maer int groote en duegen sy niet. Dien verantvooden vuy alsulck tvvijffel hier geensins te vvesen, overmidts het int groote, dat is inde saecke selver, nu dagelijcx metter Daet ghenouch versocht vvort, te vveten door verscheyden ervarē Landtmeters alhier in Hollandt, die vuy dat verclaert hebben, vvelcke (verlatende tghene sy tot verlichtinghe van dien daer toe gevonden hadden, elck naer sijn maniere) dit gebruycken tot hun groote vernouginge, ende met sulcken vruchten, als de Nature vvijst daer vuyt nootsaeckelicken te moeten volghen: Tselve sal yeghelicken van ulieden mijne E. H E E R E N vvedervarē, die doen sullen als sylieden. Vaert daerentusschen vvel, ende daer naer niet qualick.

DE THIENDE heeft twee deelen, Bepalinghen ende Werckinghe. Int eerste deel sal door d'eerste Bepalinghe verclaert wordē wat *Thiende* sy, door de tweede wat *Beghin*, door de derde wat *Eerste*, *Tweede*, &c. door de vierde wat *Thiendetal* beteekent.

De Werckinghe sal door vier Voorstellen leeren der *Thiendetalens* Vergadering, Af-trecking, Menichvuldiging, ende Deeling; wiens ooghschijnelicke oirden dese Tafel anwijst aldus :

DE THIENDE heeft twee deelen.	}	Bepaling, als wat dat sy.	{ <i>Thiende.</i> <i>Beghin.</i> <i>Eerste Tweede,</i> <i>&c.</i> <i>Thiendetal.</i>
		Wercking, die is der <i>Thiendetalens</i>	{ <i>Vergadering.</i> <i>Aftrecking.</i> <i>Menichvuldiging.</i> <i>Deeling.</i>

By t'voorgaende sal noch gevoucht worden een ANHANGSEL, wijsende des *Thiendens* ghebruyck door sommighe exempelen der *Saecken*.

HET EERSTE DEEL
DER THIENDE VANDE
BEPALINGHEN.

I. BEPALINGHE.

THIENDE is eẽ specie der Telconsten, door de welcke men alle rekeninghen onder den Menschẽ noodich vallende, afveerdicht door heele ghetalen, sonder ghebrokenen, gevonden uyt de thiende voortganck, bestaende inde cijfferletteren daer eenich ghetal door beschreven voort.

VERCLARINGHE.

HET sy een ghetal van Duyft een hondert ende elf, beschreven met cijfferletteren aldus 1111, inde welcke blijct, dat elcke 1, het thiende deel is van sijn naest voorgaende. Alsoo oock in 2 3 7 8 elcke een vande 8, is het thiende deel van elcke een der 7, ende alsoo in allen anderen: Maer want het voughelick is, dat de saecken daermen af sprecken wil, namen hebben, ende dat dese maniere van rekeninghe gevonden is uyt d'anmerkinghe van alfulcken thierenden voortganck, ja wesentlick in thiende voortganck bestaet, als int volghende claerlick blijcken sal, soo noemen wy

den handel van dien cyghentlick ende bequame-
lick, de THIENDE. Door de selve worden alle
rekeninghen ons ontmoetende volbrocht met be-
sondere lichticheyt door hecle ghetalen sonder ge-
brokenen als hier naer opentlick bewesen sal
worden.

II. BEPALINGHE.

Alle voorgestelde heel ghetal, noemen vvy
BEGHIN, *sijn teecken is soodanich* ©.

VERCLARINGHE.

ALs by ghelijckenis eenich heel ghegheven
ghetal van driehondert vierentsestich, wy
noement driehondert vierentsestich BEGHIN-
SELEN, die aldus beschrijvende 364 ©. Ende
alsoo met allen anderen dier ghelijcken.

III. BEPALINGHE.

Ende elck thiendedeel vande eenheyt des
BEGHINS, *noemen vvy* EERSTE,
sijn teecken is ①; *Ende elck thiendedeel van-*
de eenheyt der Eerste, noemē vvy TWEE-
DE, *sijn teecken is* ②; *Ende soo voort elck*
thiendedeel der eenheyt van sijn voorgaen-
de, altijd in d'oirden een meer.

VERCLARINGHE.

ALs 3 ① 7 ② 5 ③ 9 ④, dat is te seggen 3 Eer-
 sten, 7 Tweeden, 5 Derden, 9 Vierden, ende
 soo mochtmen oneyndelick voortgaen. Maer om
 van hare weerde te segghen, soo is kennelick dat
 naer luyt deser Bepalinge, de voornoemde ghetal-
 len doen $\frac{3}{10}$, $\frac{7}{100}$, $\frac{5}{1000}$, $\frac{9}{10000}$, t'samen $\frac{3759}{10000}$.
 Alsoo oock 8 ① 9 ② 3 ③ 7 ④, sijn weert $8\frac{9}{10}$, $\frac{3}{100}$,
 $\frac{7}{1000}$, dat is t'samen $8\frac{937}{1000}$ ende soo met allen
 anderen dier ghelijcke. Het is oock te anmercken,
 dat wy inde THIENDE nerghens gebroken ge-
 talen en ghebruycken: Oock dat het ghetal vande
 menichvuldicheyt der Teecken en, uytghenomen
 ①, nummermeer boven de 9 en comt. By exem-
 pel, wy en schrijven niet 7 ① 12 ② maer in diens
 plaetse 8 ① 2 ②, want sy soo veel weert sijn.

III. BEPALINGHE.

*De ghetalen der voorgaender tuveeder
 ende derder bepalinghe, noemen vuy int ge-
 meen THIENDE TALEN.*

EYNDE DER BEPALINGHEN.

HET ANDER DEEL
DER THIENDE VANDE
WERCKINCHE.

I. VOORSTEL VANDE
VERGADERINGHE.

Wesende ghegeven Thiendetalen te vergaderen: hare Somme te vinden.

T'GHEGHEVEN. Het sijn drie oirdens van Thiendetalen, welcker eerste 27 ① 8 ② 4 ③ 7 ④, de tweede, 37 ① 6 ② 7 ③ 5 ④, de derde, 875 ① 7 ② 8 ③ 2 ④, **T**'BEGHEERDE. Wy moeten haer Somme vinden. **W**ERCKING.

Men sal de ghegeven ghetalen in oirden stellen als hier neven, die vergaderende naer de ghemeene maniere der vergaderinghe van heelegetalen aldus:

①	②	③	④
2	7	8	4
3	7	6	7
8	7	5	7
8	7	5	7
9	4	1	3
0	4	0	4

Comt in Somme (door het 1. probleme onser Franscher Arith.) 9 4 1 3 0 4 dat sijn (twelck de teekenen boven de ghetalen staende, anwisen) 9 4 1 ① 3 ② 0 ③ 4 ④. Ick segghe de selve te wesen de ware begheerde Somme. **B**E W Y S. De ghegeven 27 ① 8 ② 4 ③ 7 ④, doen (door de 3^e. bepaling) $27\frac{8}{10}, \frac{4}{100}, \frac{7}{1000}$, maeckē t'samen $27\frac{8+7}{1000}$. Ende door de selve reden sullen de 37 ① 6 ② 7 ③ 5 ④ weerdich sijn $37\frac{6+7+5}{1000}$; Ende de 875 ① 7 ② 8 ③ 2 ④

8 (2) 2 (3) sullen doen $875 \frac{782}{1000}$ welke drie ghe-
 talen als $27 \frac{847}{1000}$ $37 \frac{673}{1000}$ $875 \frac{782}{1000}$, maecten
 r'samen (door het 10. probleme onser Franscher
 Arith.) $941 \frac{304}{1000}$. Maer soo veel is oock weerdich
 de somme $941 \textcircled{3} (1) 0 \textcircled{2} 4 \textcircled{3}$, het is dan de ware
 somme, t'welck wy bewijsen moesten. **BESLUYT.**
 Wetende dan ghegheven Thierendetalen te verga-
 deren, wy hebben haer somme ghevonden soo wy
 voorghenomen hadden te doen.

MERCKT.

Soo inde ghegheven Thierendetalen eenich der na-
 stuerlicke oirden ghebraecke, men sal syn plaetse
 vollen met dat ghebreeckende. Laet by exempel de ge-
 gheven Thierendetalen sijn $8 \textcircled{0} 5 \textcircled{1} 6 \textcircled{2}$, ende $5 \textcircled{0}$
 $7 \textcircled{2}$, in welck laetste ghebreect het Thien-
 detal der oirden (1), men sal in syn plaetse
 stellen $0 \textcircled{1}$, nemende dan als voor ghege-
 ven Thierendetal $5 \textcircled{0} 0 \textcircled{1} 7 \textcircled{2}$ die verga-
 derende als vooren, in deser voughen:

$\textcircled{0}$	$\textcircled{1}$	$\textcircled{2}$
8	5	6
5	0	7
1	3	6
		3

Dit vermaen sal oock dienē tot de drie volgende voor-
 stellē, al waermē altijd d' oirden der gebreeckender Thien-
 detalen vervullen moet, gelijk in dit exempel gedaen is.

II. VOORSTEL V AN DE AFTRECKINGHE.

Wesende ghegheven thierendetal daermen
 aftreect, ende Thierendetal af te trecken: De
 Reste te vinden.

T'GHEGHEVEN. Het sy Thierendetal daermen aftreect 237 $\textcircled{0}$ 5 $\textcircled{1}$ 7 $\textcircled{2}$ 8 $\textcircled{3}$, ende Thierendetal af te trecken 59 $\textcircled{0}$ 7 $\textcircled{1}$ 4 $\textcircled{2}$ 9 $\textcircled{3}$.

TBEGHEERDE. Wy moete haer Reste vinden.

WERCKING. Men sal de ghegheven Thierendetalen in oirden stellen als hier

neven, aftreckende naer de gemeene maniere der Aftreckinge van heele ghetalen aldus:

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{0} \textcircled{1} \textcircled{2} \textcircled{3} \\
 2 \ 3 \ 7 \ 5 \ 7 \ 8 \\
 \hline
 5 \ 9 \ 7 \ 4 \ 9 \\
 \hline
 1 \ 7 \ 7 \ 8 \ 2 \ 9
 \end{array}$$

Rest (door het 2. Probleme onser Franscher Arith.)

177829, dat sijn (twelck de teeckenen boven de ghetalen staende anwijzen) 177 $\textcircled{0}$ 8 $\textcircled{1}$ 2 $\textcircled{2}$ 9 $\textcircled{3}$.

Ick segghe de selve te wesen de begheerde Reste.

BEWYS. De ghegheven 237 $\textcircled{0}$ 5 $\textcircled{1}$ 7 $\textcircled{2}$ 8 $\textcircled{3}$

doen (door de 3^e. Bepalinge) 237 $\frac{5}{10}$ $\frac{7}{100}$ $\frac{8}{1000}$,

maecken t'samen 237 $\frac{578}{1000}$; Ende door de selve

reden sullen de 59 $\textcircled{0}$ 7 $\textcircled{1}$ 4 $\textcircled{2}$ 9 $\textcircled{3}$ weerdich sijn

59 $\frac{749}{1000}$, welcke ghetrocken van 237 $\frac{578}{1000}$, rest

(door het 11^e. Probleme onser Franscher Arith.)

177 $\frac{829}{1000}$: Maer so veel is oock weerdich de voor-

noemde reste 177 $\textcircled{0}$ 8 $\textcircled{1}$ 2 $\textcircled{2}$ 9 $\textcircled{3}$, het is dan de

ware Reste, twelck wy bewijsen moesten. **B**E-

SLVT. Wesende dan ghegheven Thierendetal

daermen aftreect, ende Thierendetal af te trecken, wy

hebben haer Reste ghevonden, als voorghenomen

was ghedaen te worden.

III. VOORSTEL VAND E MENICHVULDIGHINGHE.

Wesende ghegeven Thiendetal te Menichvuldighen, ende Thiendetal Menichvulder: haer Vytbreng te vinden.

TGHEGHEVEN. Het sy Thiendetal te Menichvuldighen 32 ① 5 ① 7 ②, ende het Thiendetal Menichvulder 89 ① 4 ① 6 ②. **T**BEGHEERDE. Wy moeten haer Vytbreng vinden.

WERCKING. Men sal de gegevē getalē in oirden stellen als hier nevē, Menichvuldigende naer de gemeene maniere van Menichvuldighen met heele ghetalen aldus:

Gheeft Vytbreng (door het 3^e. Prob. onser Fran. Arith.) 29137122: Nu om te weten wat dit sijn,

men sal vergaderen beyde de laetste gegeven teekenen, welcker een is ②, ende het ander oock ②, maecken tsamen ④, waer uyt men besluyten sal, dat de laetste cijffer des Vytbrengs is ④, welke bekent wesende soo sijn oock (om haer volghende oirden) openbaer alle dander, Inder voughen dat 2913 ① 7 ① 1 ② 2 ③ 2 ④, sijn het begheerde Vytbreng. **B**EWYS, Het ghegeven Thiendetal te menichvuldighen 32 ① 5 ① 7 ②, doet (als

	①	②	③	④
	3	2	5	7
	8	9	4	6
	1	9	5	4
	1	3	0	2
	2	9	3	1
	2	6	0	5
	2	9	1	3
	7	1	2	2
	①	②	③	④

blijft

blijft door de derde Bepaling) $32 \frac{4}{10} \frac{7}{100}$, maec-
 ken tsamen $32 \frac{37}{100}$; Ende door de selve reden
 blijft den Menichvulder $89 \textcircled{4} \textcircled{1} 6 \textcircled{2}$, weer-
 dich te sijne $89 \frac{46}{100}$, met de selve vermenichvul-
 dicht de voornoemde $32 \frac{37}{100}$, gheeft Vytbreng
 (door het 12^e. probleme onter Franscher Arith.)
 $2913 \frac{7122}{10000}$; Maer soo veel is oock weerdich den
 voornoemden Vytbreng $2913 \textcircled{0} 7 \textcircled{1} 1 \textcircled{2} 2 \textcircled{3}$
 $2 \textcircled{4}$, het is dan den waren Vytbreng; Twelck wy
 bewijsen moesten. Maer om nu te bethoonen de
 reden waerom $\textcircled{2}$ vermenichvuldicht door $\textcircled{2}$,
 gheeft Vytbreng (welck de somme der ghetalen
 is) $\textcircled{4}$. Waerom $\textcircled{4}$ met $\textcircled{5}$, geeft Vytbreng $\textcircled{9}$, ende
 waerom $\textcircled{0}$ met $\textcircled{3}$ gheeft $\textcircled{3}$, etc. soo laet ons ne-
 men $\frac{2}{10}$ ende $\frac{3}{100}$ (welcke door de derde Bepalin-
 ghe sijn $2 \textcircled{1} 3 \textcircled{2}$) hare Vytbreng is $\frac{6}{1000}$, wel-
 ke door de voornoemde derde Bepalinge sijn $6 \textcircled{3}$.
 Vermenichvuldighende dan $\textcircled{1}$ met $\textcircled{2}$, den Vyt-
 breng sijn $\textcircled{3}$. **BESLVYT.** Wesende dan gegeven
 Thiendetal te Menichvuldighen, ende Thiendetal
 Menichvulder, wy hebben haren Vytbreng ghe-
 vonden; als voorghenomen was gedaen te worden.

MERCKT.

Soo het laetste teecken des
 Thiendetals te Menichvuldi-
 gē ende Menichvulders ongelijck
 Waren, als by exempel deen $3 \textcircled{4}$
 $7 \textcircled{5} 8 \textcircled{6}$, dander $5 \textcircled{1} 4 \textcircled{2}$;
 Men sal doen als vooren, ende de
 ghesteltheyt der letteren vande
 Werchinghe sal soodenich sijn.

$\textcircled{4} \textcircled{5} \textcircled{6}$
3 7 8
5 4 $\textcircled{2}$
1 5 1 2
1 8 9 0
2 0 4 1 2
$\textcircled{4} \textcircled{5} \textcircled{6} \textcircled{7} \textcircled{8}$

Ende door de selve reden blijft den Deelder 9 (1) 6 (2) weerdich te sijne $\frac{26}{100}$, door twelcke gedeelt de voornoemde $3 \frac{44332}{100000}$, gheeft Soomenichmael (door het 13. Probleme onser Franscher Arith.) $3 \frac{587}{1000}$. Maer so veel is oock weerdich den voornomden Soomenichmael 3 (0) 5 (1) 8 (2) 7 (3), het is dan den waren Soomenichmael, Twelck wy bewijsen moesten. B E S L V Y T. Wesende dan gegheven Thiendetal te Deelen, ende Thiendetal Deeler, wy hebben haren Soomenichmael gevonden, als wy voorghenomen hadden te doen.

I. MERCKT.

Soo de teeckenen des Deelders hoogher waren dan des Thiendetals te Deelen, men sal by het Thiendetal te deelen soo veel 0 stellen, als men wil, ofte alst noodich valt. By exempel 7 (2) sijn te deelen door 4 (5), ick stelle neven de 7 ettelike 0 aldus 7000, die deelende als voorenge- 3 x
daen is in deser vougē: Geeft 7 0 0 0 (1 7 5 0 (0)
Soomenichmael 1 7 5 0 (0). 4 4 4 4
Het ghebuert oock altemet dat den Soomenichmael met gheen heele ghetalen en can uytghesproken worden, als 4 (1), gheleelt x x x (1 (0) (1) (2)
door 3 (2) in deser ma- 4 0 0 0 0 0 0 (1 3 3 3
nieren: Alwaer blijft 3 3 3 3
datter oneyndelicke drien uyt comen souden, sonder eenichmael even uyt te gheraecken: In sulcken ghevalle machmen soo naer comen als de saecke dat voordert, ende het overschot verloren laten. Wel is waer
B 2 dat

dat $13 \textcircled{0} 3 \textcircled{1} 3 \frac{1}{3} \textcircled{2}$, ofte $13 \textcircled{0} 3 \textcircled{1} 3 \textcircled{2} 3 \frac{1}{3} \textcircled{3}$
 etc. souden het volcommen begheerde sijn, maer ons
 voornemen is in dese Thiende te wercken met louter
 heele ghetalen, want wy opsicht hebben naer t'ghe-
 ne in smenschen handel plaets houdt, alwaermen
 het duysenste deel van een Mijte, van een Aes, van
 een Graen ende dierghelycke, verloren laet; So tself-
 de oock byden voornaemsten Meters ende Telders
 dickmael onderhouden wort, in vele rekeningen
 van grooten belanghe: Als Ptolemeus ende Ian van
 Kuenincxberghe, en hebben hare Boogpees Tafel-
 len met de uysterste volmaechtheit niet beschreven,
 hoe wel het door Veelnamighe Ghetalen doen-
 lick was, Reden dat dese onvolmaechtheit (ansien-
 de dier dinghen Eynde) nutter is dan soodanighe
 volmaechtheydt.

Tablas
 Arcuum
 & Chor-
 darum.
 Multino-
 mios nu-
 meros.

II. MERCT.

DE Vyttreckingen aller specien der Wortelen
 mueghen hier in oock gheschien. By exempel
 om te vinden den viercanten Wortel van $5 \textcircled{2} 2 \textcircled{3}$
 $9 \textcircled{4}$ (dienende tot het maecken der Boogpees Ta-
 felen naer Ptolomeus maniere) men x
 sal wercken naer de ghemeene ghe-
 bruyck aldus: Ende den wortel sal $\begin{array}{r} x \\ 5 \quad x \quad 9 \\ \hline 2 \quad 3 \\ \hline \end{array}$
 sijn $2 \textcircled{1} 3 \textcircled{2}$, want den helft van
 het laetste teecken des ghehevens $*$
 is altyt het laetste teecken des wortels: Daerom soo
 het laetste gheheven teecken onessen ghetal ware,
 men

men

men salder noch een naestvolghende teecken toedoen,
ende wercken dan als boven.

Inshelijcx oock int Vyttrecken des Teerlincxwor-
tel, daer sal het laetste teecken des wortels, altijd het
derdendeel sijn van het laetste ghegheven teecken, ende
alsoo voort in allen anderen specien der wortelen.

EYNDE DER THIENDE

B 3

A E N-

A E N H A N G S E L.

V O O R R E D E N.

N A D E M A E L vvy hier vooren de Thiende beschreven hebben soo verre ter Saecken noodichschijnt, sullen nu commen tot de ghebruyck van dien, bethoonende door 6 Leden, hoe alle rekeninghen ter Menschelicker nootlickheyt ontmoetende, door haer lichtelick ende slichtelick connen afgheveerdicht vvorden met heele ghetalen, beghinnende eerst (gelijck sy oock eerst int vverck gestelt is) ande rekeninghen der Landtmeterie als volgt.

I. L I D T V A N D E R E K E N I N -
G H E N D E R L A N D T M E T E R I E.

M E N sal de roede andersins segghen te wesen een B E G H I N, dat is $\text{I} \text{ } \textcircled{\text{C}}$, die deelen-
de in thien even deelen, welcker yder doen sal een Eerste, ofte $\text{I} \text{ } \textcircled{\text{C}}$; Daer naer salmen elcke Eer-
ste

ste wederom deelen in thien even deelen, welker yder sijn sal 1 (2), ende soomen die deelinghen cleender begheert, soo salmen elcke 1 (2), noch eenmael deelen in thien even deelen, die elck 1 (3) doen sullen, ende soo voort by aldien het noodich viele: Hoe wel soo veel het Landtmeter belangt, de deelen in (2) sijn cleen ghenouch: maer tot de saecken die nauwer mate begheeren, als Lootdaecken, Lichamen, etc. daer machmen de (3) ghebruycken.

Angaende dat de meestendeel der Landtmeters gheen roede en besighen, maer een keten van drie, vier, ofte vijf roeden lanck, teeckenende op den Rock van het Rechtcruys, eenighe vijf ofte ses Voeten, met haren Duymen, sulcx mueghen sy hier oock doen, alleenelick voor die vijf ofte ses Voeten met haren Duymen, stellende vijf ofte ses *Eersten* met haren *Tweeden*.

Dit aldus sijnde men sal int meten ghebruycken dese deelen, sonder opsicht te hebben naer Voeten ofte Duymen die elcke Roede naer Landtsghebruyck inhoudt, ender'ghene naer die mate sal moeten Vergadert, Afghetrocken, Ghemnichvuldicht, ofte Ghedeelt worden, dat salmen doen naer de leeringhe der voorgaender vier Voorstellen.

By exempel, daer sijn te vergaderen vier Driehoucken, ofte sticken Landts, welker eerste 3 4 5 (6) 7 (1) 2 (2), het tweede 8 7 2 (6) 5 (1) 3 (2), het derde 6 1 5 (6) 4 (1) 8 (2), het vierde 9 5 6 (6)

8 ① 6 ②, Dese vergadert naer de maniere int eerste voorstel verclaert in deser voughen:

Hare somme sal sijn 2790 ①
ofte Roeden, 5 ① 9 ②, De voornomde Roeden ghedeelt naer de ghebruyck met so veel, alsser Roeden op een Morghen ofte Ghemet gaen, men sal de Morghen ofte Ghemeten hebben.

	①	②	③	④	⑤
3	4	5	7	2	
8	7	2	5	3	
6	1	5	4	8	
9	5	6	8	6	
2	7	9	0	5	9

Maer soomen wil weten hoe veel Voeten en Duynen de 5 ① 9 ② maeckē (twelck hier eens voor al gheseyt, den Landtmeter maer eenmael en behouft te doen int laetste sijnder rekeninghen, die hy den eyghenaers overlevert, hoe wel den meestendeel van haer onnut achten, aldaer van Voeten te spreecken) men sal op de Roede besien hoe veel Voeten ende Duymen (welcke neven de deelen der Thiendetalen op een ander sijde der Roeden gheteekent staen) daer op passen.

Ten anderen, wesende van 57 ① 3 ② 2 ③, te trecken 32 ① 5 ② 7 ③, men sal werken naer het 2^e Voorstel in deser voughen: Ende sullen resten 24 ①, ofte Roeden, 7 ② 5 ③.

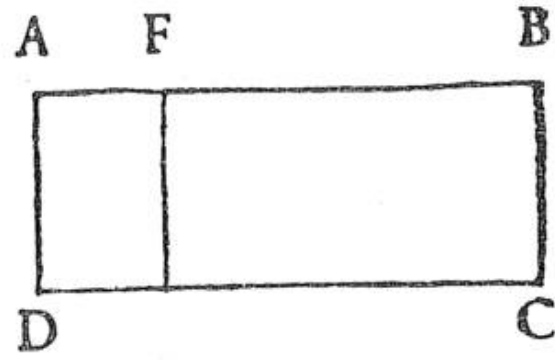
	①	②	③	④
5	7	3	2	
3	2	5	7	
2	4	7	5	

DER THIENDE.

Ten derden, wefende te Vermenichvuldighen van wegen de fijden eens Driehoucx ofte Vierhoucx 8 ① 7 ① 3 ②, door 7 ① 5 ① 4 ②: Men fal doen naer het 3^e voorftel aldus: Gheven uytbreng ofte Plat 6 5 ① 8 ①, etc.

	①	①	②	
	8	7	3	
	7	5	4	
	3	4	9	2
	4	3	6	5
6	1	1	1	
6	5	8	2	4
	①	②	③	④

Ten Vierden, laet A B C D, een vierfijdich rechthouck fijn, waer af ghesneden moet worden 3 6 7 ① 6 ①, Ende de fijde A D, doet 2 6 ① 3 ①, De vraghe is hoe verre men van A, naer B, meten fal, om af te fneiden de voornomde 3 6 7 ① 6 ①.

Men fal 367 ① 6 ① deelen door de 2 6 ① 3 ①, naer het vierde voorftel aldus:

								1
								x 2
								7 6
								x 8 8 8
								4 6 3 x
								x 8 4 7 3 9 ① ① ②
								3 6 7 6 8 8 (1 3 9 7
								x 6 3 3 3 3
								x 6 6 6
								x x

Gheeft Soomenichmael voor de begeerde langde van A, naer B, welcke fy A F, 1 3 ① 9 ① 7 ②, Ofte naerder canmen comen foomen wil (hoe wel het onnoodich fchijnt) door het eerste Merck des vierden voorftels. Van B s alle

alle welcke exempelen de Bewijsen in hare voorstellen ghedaen sijn.

II. LIDT VANDE REKENINGEN DER TAPYTMETERIE.

DEs Tapijtmeters Elle sal hem 1 \odot verfstrecken de selve sal hy (op eenighe sijde daer de Stadtmatens deelinghen niet en staen) deelen als vooren des Landmeters Roe ghedaen is, te weten in 10 even deelen, welcker yder 1 $\textcircled{1}$ sy, ende yder 1 $\textcircled{1}$ weder in 10 even deelen, welcker yder 1 $\textcircled{2}$ doe, ende soo voorts. Wat de gebruyck van dien belangt, anghesien d'exempelen in alles overcommen met het ghene int eerste Lidt vande Landtmeterie gheseyt is, soo sijn dese door die, kennelick ghenouch, inder voughen dat het niet noodich en is daer af alhier meer te roeren.

III. LIDT VANDE WYNMETERIE.

EEN Ame (welcke t'Andtwerpen 100 potten doet) sal 1 \odot sijn, de selve sal op diepte ende langde der wijnroede ghedeelt worden in 10 even deelen (wel verstaende even int ansien des wijns, niet der Roeden, wiens deelen der diepte oneven vallen) ende yder van dien sal 1 $\textcircled{1}$ sijn, inhoudende 10 potten, wederom elcke 1 $\textcircled{1}$ in thien even deelen, welcke yder 1 $\textcircled{2}$ sal maecken,
die

die een pot weert is, ende elck van desen wederom in thienen, ende elck sal 1 (3) verstrecken. De roede alsoo ghedeelt sijnde, men sal (om te vinden het inhoudt der tonnen) Menichvuldigen ende Wercken als int voorgaende 1^e Lidt ghedaen is, welck door 'selfde openbaer ghenouch sijnde, en sullen daer af hier niet wijder segghen.

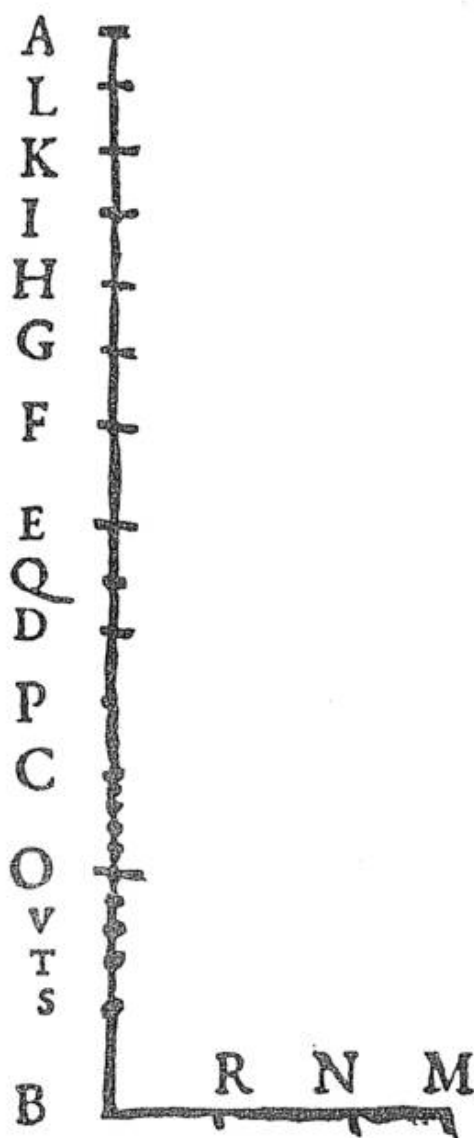
Maer anghesien dees thiendeclighe voortganck der diepten niet ghemeen en is, soo mueghen wy daer af dit verclaren: Laet de Roede A B, een Ame sijn, dat is 1 (6) die ghedeelt sy in thien dieppunten (naer de ghebruyck) C, D, E, F, G, H, I, K, L, A, yder doende 1 (1), welke wederom ghedeelt moeten worden in thienen, dat aldus toegaet: Men sal eerst elcke 1 (1) deelen in twee in deser voughen: Men sal trecken de Linie B M, rechthouckich op A B, ende even met de 1 (1) B C, ende vinden daer naer (door het 13^e voorstel des seften boucx van Euclides) de middel Evenrednighe Linie tusschen B M, ende haer helft, welke sy B N, teekenende B O even an B N, ende soo dan N O, even is an B C, de wercking gaedt wel; Daer naer salmen de langde N C, teeken en van B naer A, als B P, welke even vallende an N C, rwerck is goedt; insghelijcx de langde D N, van B tot Q, ende soo voorts met dander. Nu rester noch elck deser lengden als B O, ende O C, etc. te deelen in vijven aldus: Men sal tusschen B M, ende haer thiendedeel, vinden de middel Everednighe linie, welke sy B R, teekenende B S

even

even an BR ; Daer naer salmen de langde SR , teeckenen van B naer A , als BT , insghelijcx de langde TR , van B tot V , ende soo voorts. Sghelijcx sal oock den voortganck sijn om de ② ofte potten als BS ende ST , etc. te deelen in ③. Ick segghe dat BS , ende ST , ende TV , etc. sijn de ware begeerde ②,

t'welck aldus bewesen wort: Overmidts BN , is middel Everednighe (duer t'Ghestelde) tusschen BM , ende haer helft, soo is het viercant van BN (duer het 17^e voorstel des seften boucx van Euclides) even an den rechthouck van BM ende hare helft; Maer dien Rechthouck is den helft des viercants van BM , Het Viercant dan van BN , is even anden helft des Viercants van BM , Maer BO is (door t'Ghestelde) even an BN , ende BC an BM , het Viercant dan

van BO , is even anden helft des Viercants van BC , Sghelijcx sal oock het bewijs sijn dat het Viercant van BS , even is an het thien-dedeel des Viercants BM , daerom, etc.

*Per by-
positiesin.*

Het bewijs is cort ghemaect, overmidts wy indies niet aen Leerlinghen maer aen Meesterschrijven.

IIII. LIDT VANDE LICHAEM-
METRIE INT GHEMEENE.

HET is wel waer dat alle Wijnmeterie (die wy hier vooren verclaert hebbē) is Lichaemmeterie, maer anmerckende de verscheyden deelinghen der roeden van d'een buyten d'ander, oock dat dit, alfulcken verschil heeft tot dat, als Gheslachte tot Specie, soo inueghen sy met reden onderscheyden worden, want alle Lichaemmeterie gheen Wijnmeterie en is. Om dan tot de Saecke te commen, den Lichaemmeter sal ghebruycken de Stadmate, als Roede ofte Elle met hare Thierendedeelinghen, soo die int eerste ende tweede Lidt beschreven sijn, wiens gebruyck van het voorgaende weynich schillende, aldus toegaet: Ick neme datter te meten

sy enige Vierhouckige Rechthouckighe Colomme, diens Langde 3 (1) 2 (2), Breede 2 (1) 4 (2), Hoochde 2 (3) 3 (1) 5 (2), Vraghe hoe veel Stoffe daer in sy, ofte van wat begriip sodanighen lichaem is. Men sal Menichvuldigē naer de leering des derden Voorstels. Langde door Breede, ende dien Vytbreng weder door Hoochde in deser

	(1)	(2)		
	3	2		
	2	4		
	1	2	8	
	6	4		
	7	6	8	(4)
	2	3	5	(2)
	3	8	4	0
2	3	0	4	
1	5	3	6	
	1	8	0	4
	8	0	4	8
	0	4	8	0

voughen: Geeft Vytbreng als 1 8 0 4 8 0
blijct 1 (1) 8 (2) 4 (4) 8 (5) (1) (2) (3) (4) (5) (6)

MERC T.

YEMANDT den Grondt der Lichaemmeterie niet ghenouch ervaren (Want tot dien sprecken Wy hier) mocht dincken waeromme men segt dat de colomme hier boven maer 1 (1), etc. groot en is, nade-mael sy over de 180 Teerlinghen inbaer houdt, diens syden elck van 1 (1) lanck sijn; Die sal weten dat een Roede Lichaems niet en is van 10 (1), als een Roede in langde, maer van 1000 (1), in welcken ansien 1 (1) doet 100 Teerlinghen elck van 1 (1); Alsoo der ghe-lijcke den Landtmeters int Plat ghenouch bekendt is, Want als men segt 2 Roeden 3 Voeten Landts, dat en sijn niet 2 Roeden ende drie Viercante voeten, maer 2 Roeden ende (rekenende 12 Voeten voor de Roe) 36 viercante voeten: Daerom soo de vraghe hier boven gheweest ware van hoe veel teerlinghen elck van 1 (1), de voornomde colomme groot is, men soude t'besluit daer naer moeten voughen, anmerckende dat yder 1 (1) van dese, doet 100 (1) van dien, ende yder 1 (2) van dese, 10 (1) van dien, etc. Ofte andersins, soo het thiondedeel der Roede de grootste mate is, daer op den Lichaemmeter opsicht heeft; hy mach dat Thion-deel noemen Beghin, dat is \odot , ende voort als boven.

V. LIDT VAND E STERRE-
CONSTS REKENINGHEN.

Gradijs. **D**E oude Sterrekijckers het Rondt ghedeelt hebbende in 360. Trappen, bevonden dat de

de Sterreconſts rekeninghen der ſelver met haren onderdeelen ofte ghebroken ghetalen, veel te moeyelick vielen, Daerom hebben ſy elcken Trap willen ſcheyden in ſeecker deelen, ende de ſelve deelen andermael in alſoo veel, etc. om duer ſulcke middel altijt lichtelicker te mueghen wercken door heele ghetalen, daer toe verkieſende de r'ſtichdeelighe voortganck, overmidts 60 een ghetal is metelick door vele verſcheyden heele maten, namelick 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 12, 15, 20, 30. Maer ſoo wy de Ervaring ghelooven (met alder eerbieding der looflicker Oudtheyt, ende door bewechniſſe tot de ghemeene nut gheſproken) voorwaer de r'ſtichdeelighe voortganck en was niet de bequaemſte, immer onder de ghene die machtelick inde Natuere beſtonden, maer de Thiendeelighe, welcke aldus toegaedt: De 360. Trappen des Rondts, noemen wy andersins *Beghinſelen*, ende yder Trap ofte 1 ⑥ ſal ghedeelt worden in 10 even deelen, welcker yder ons een ① verſtreckt, daer naer yder 1 ①, weder in 10 ②, ende ſoo vervolghens als int voorgaende dickmael ghedaen is.

Nu deſe deylinghen alſoo verſtaen ſijnde, wy ſouden mueghen hare beloofde lichte maniere van Vergaderen, Aftrecken, Menichvuldighen, ende Deelen, door verſcheyden exempelen beſchrijven, maer anghelien ſy vande vier voorgaende voorſtellen gantsch niet en verſchillen, ſulck verhael ſoude hier ſchadelicke Tijtverlies, ende onnoodighe pampierquiſtighe ſijn, daerom
laten

laten wy die voor exempelen deses Lidts verftrecken . Dit noch hier by voughende, dat wy inde Sterreconst die wy in onse Duytsche Tale (dat is inde aldercierlicste alderrijckste, ende aldervolmaeckste Spraecke der Spraecken, van wiens groote besonderheydt wy cortelick noch al veel breeder ende seeckerder betooch verwachten, dan Pieter ende Ian daer af ghedaen hebben inde Bewijsconst ofte Dialectike onlancx uytghegheven) hopen te laten uytgaen, dese maniere der deelinghe in allen Tafelen ende Rekeninghen sich daer ontmoetende, ghebruycken sullen.

VI. LIDT VANDE REKENINGHEN DER MVNTMEESTERS,
Coopliden, ende allen Staten van volcke int ghemeene.

OM generalick ende int cort te spreecken vanden grondt deses Lidts, soo is te weten dat alle mate, als Langhe, Drooghe, Natte, Ghelt, etc. ghedeelt sal worden door de voornoemde thiendeelighe voortganck, Ende elcke groote vermaerde Specie van dien salmen *Beghin* noemen, als Marck, *Beghin* der ghewichten daer mede men Silver ende Goudt weecht: Pondt, *Beghin* van dander ghemeene ghewichten: Pondtgroot in Vlaenderen, Ponsteerlinck in Inghelandt, Ducact in Spaeigne, etc. *Beghin* des Ghelts.

Des Marcx hoochste teecken sal sijn ④, want 1 ④ sal ontrent een half Antwerps Aes weghen. Voor het hoochste teecken vant Pondtgroote, schijnt de ③ te mueghen bestaen, aenghesien soodanighen 1 ③ min doet, dan het vierendeel van 1 ④.

De onderdeelen des ghewichts om alle dinghen duer te connen weghen, sullen sijn (inde plaets van Halfpondt, Vierendeel, halfvierendeel, Once, Loot, Enghelsche, Grein, Aes, etc.) van elck teecken 5, 3, 2, 1; Dat is; Naer het Pondt ofte 1 ④, sal volghen een ghewichte van 5 ① (doende $\frac{1}{2}$ lb.) daer naer van 3 ①, dan van 2 ①, dan van 1 ①: Ende dergelijcke onder deelen sal oock hebben de ① ende d'ander volghende.

Wy achtent oock nut dat elck onderdeel van wat Stoffe sijn Grondt sy, ghenoeemt worde met name *Eerste, Tweede, Derde*, etc. Ende dat overmidts ons kennelick is *Tweede* Vermenichvuldicht met *Derde*, te gheven Vytbreng *Vijfde*, (want 2 ende 3 maecken 5, als vooren gheseyt is) t'welck door andere namen soo merckelick niet en soude connen gheschieden. Maer als men die met onderscheydt der Stoffen noemen wil (ghelijck men segt Halfelle Halfpondt Halfpinte, etc.) soo mueghen wy die heeten *Marcxeerste, Marcxtweede, Pondtstweede, Ellenstweede*, etc.

Nu om van desen exempel te gheven, Ick ne-
me dat 1 Marck Goudt weerdich sy 36 lb 5 ①
3 ②, de Vraghe is wat 8 Marck 3 ① 5 ② 4 ③
bedraghen sullen. Men sal 36 5 3 vermenich-

vuldighen met 8 3 5 4, gheeft Vytbreng door het derde Voorstel, welck oock is het begheerde Besluit, 3 0 5 fb 1 (1) 7 (2) 1 (3). wat de 6 (4) 2 (5) belangt, die en sijn hier van gheender acht.

Andermael 2 Ellen 3 (1), costen 3 fb 2 (1) 5 (2), wat sullen costen 7 Ellen 5 (1) 3 (2). Men sal naer de ghebruyck de laetste ghegheven Pale Verme nichvuldighen met de tweede, ende den uytbreng deelen door d'eerste; Dat is 7 5 3 met 3 2 5, doet 2 4 4 7 2 5, die Ghedeelt door 2 3, gheeft Soome nichmael ende Besluit, 1 0 fb 6 (1) 4 (2).°

Wy souden mueghen ander exempelen gheven in alle de ghemeene Reghelen der Telconsten in s' Menschen handelinghen dickmael te voeren commende, als de Reghel des Gheselschaps, des Verloops, van Wisselinge, etc. bethoonende hoe sy alle door heele ghetalen afgheveerdicht connen worden; oock mede deser lichte gebruyck door de Legpenninghen: Maer anghesien sulcx uyt het voorgaende openbaer is sullen daer by laten.

Wy souden oock door verghelijkinghe vande moeyelicke exempelen der ghebroken ghetalen, opentlicker hebben connen bethoonen het groote verschil der lichticheydt van dese buyten die, maer wy hebben sulcx om de cortheydt overgheslegghen.

TEN laetsten moeten wy noch segghen van eenich onderscheydt deses selsten Lidts, met de voorgaende vijf leden, welck is, dat yghelick

perfoon voor ſijn ſelven de thiende deelingen van die voorgaende Leden, ghebruycken can ſonder ghemeene oirdening door de Overheydt daer af gheſtelt te moeten worden; maer ſulcx niet ſoo bequamelick in dit laetſte wandt d'exempelen van dien ſijn ghemeene rekeninghen die allen oogeblick (om ſoo te ſegghen) te vooren commen, inde welcke het voughelick ſoude ſijn, dat het befluyt alſoo bevonden, by alle man voor goet gehouden ware: Daerom ghemerct de wonderlicke groote nutbaerheydt van dien, het ware te weniſchen dat eenighe, als de ghene dier t'meeſte gherief door verwachten, ſulcx beneerſtichden om ter Daet ghebrocht te worden; Te weten dat beneven de ghemeene deelinghen dieder nu der Maten, Ghewichten, ende des Ghelts ſijn (blijvende elcke Hoofmate, Hoofghewicht, Hoofthelt, tot allen plaetſen onverandert) noch Wettelick door de Overheydt veroirdent wierde, de voornoemde thiende deelinghe, op dat ygelick wie wilde, die mochte ghebruycken.

Het ware oock ter ſaecken voordertlick, dat de weerden des Ghelts voornamelick des geens nieu ghemunt wort, op ſeeckere *Eerſten Tweeden*, ende *Derden* gheweerdicht wierden.

Maer of dit al ſchoone niet ſoo haest int werck gheſtelt en wierde, ghelijct wel te weniſchen waer, daer in ſal ons ten eerſten vernoughen, dat het ten minſten onſen Naercommers voordertlick ſijn ſal, want het is ſeecker, dat by aldien de Menſchen in toecommenden tijt, van ſulcker aert ſijn als ſy in

den voorleden gheweest hebben, dat sy foodanighen voordeel niet altijd verſwijmen en ſullen.

Ten anderen, ſoo en iſt voor yghelick int beſonder de vorworpenſte wetenſchap niet, dat hem kennelick is hoe het Menſchelicke Geſlachte ſonder coſt ofte aerbeydt, ſijn ſelven verloſſen can van ſoo vele groote moeyten, als ſy maer en willen.

Ten laetſten; hoe wel miſſchien de Daet deſeſten Lidts voor eenighen Tijd lanck niet blijcken en ſal, Doch ſoo can een yghelick de voorde vijfve ghenieten, ſoot kennelick is dat ſommighe der ſelver nu al deghelick int werck gheſtelt ſijn.

EYNDE DES AENHANGSELS.

Extract bande Privilegie.

Veracht van secker Octroy
des Doozluchtighen Maurits Grabe van
Nassau/ etc. Ende die vanden Rade van
Staten gecommiteert tot regeringhe vande
vereenichde Nederlandtsche Provincien/ is ghegunt
ende gheoctreert Christoffel Plantijn/ te moghen
drucken dese Thiende van Simon Stevin, ende verboden
wel expresselicken allen anderen personen/ ende Boeck=
pinters/ binnen de gheunieerde Nederlandtsche Provin=
cien/ dit voorsz. bouck te printen/ te doen ofte te laten
printen/ int Duytsch/ Francoys/ ofte Latijn/ sonder
consent des voorsz. Plantijns/ noch eenighe die elders
ghedruct souden moghen worden/ binnen dese voorsz.
Gheunieerde Provincien te vercoopen ofte distri=
bueren/ ende dat vooz den tijt van sesse eerstcom=
mende Jaren/ naer den eersten druck van cick des
voorsz. bouck/ soo breeder verhaelt is int selve Octroy.
Gegeven binnen der Stadt Delft den xxⁿ Decembz/ 1627/
Anno 16^c. vierendachtich. Ad: Meeterkercke.

Ter ordonnantie van sijnder G. ende den
Rade van Staten voorsz.

Van Langen.